

БОТАНІЧНИЙ КОД У ХУДОЖНІХ ТЕКСТАХ: СИМВОЛІЗМ І ПЕРЕКЛАД

Наталя ІВАНИЦЬКА

доктор філологічних наук, професор

Вінницького торговельно-економічного університету

Державного торговельно-економічного університету

вул. Соборна, 87, м. Вінниця

ORCID: 0000-0002-9925-1285

n.ivanytska@vtei.edu.ua

Лілія ТЕРЕЩЕНКО

кандидат філологічних наук, доцент

Вінницького торговельно-економічного університету

Державного торговельно-економічного університету

вул. Соборна, 87, м. Вінниця

ORCID: 0000-0002-2774-8540

l.tereshchenko@vtei.edu.ua

Стаття присвячена аналізу використання ботанічного коду як літературного елемента в творах англomовних та українських авторів і дослідженню особливостей вираження поетико-символічних характеристик ботанічного коду в перекладі. Ботанічний код як особлива лінгвокультурна та символічна система використовується в художніх творах для вираження особливого поетичного мислення. З урахуванням складності теми дослідження вимагає інтегрованого підходу, який використовує теорії та методи літературної критики, стилістики, наратології та перекладознавства. Метафори та образна мова не просто являють собою текстове оформлення для благозвучного оформлення розповіді, а глибоко відображають внутрішню організацію художнього дискурсу, зокрема, у випадку актуалізації концептуальних метафор як особливих когнітивних структур. Загалом застосування теорії когнітивної метафори дозволяє відтворити дві стійкі метафори, пов'язані з ботанікою: ЛЮДИНА є КВІТКА; СВІТ ЛЮДЕЙ – це САД. Зокрема, в роботі аналізується символіка англійського саду як такого, а також низка окремих флоронімів – троянди, лілії, гліцинії, аконіту тощо. Проводиться порівняльний аналіз трактувань декількох квітів в українському та англійському культурному та літературному контексті. Згадується історія розвитку флоріографії. Наведено приклади вдалих і невдалих спроб перекладів ботанічних назв, зокрема і транспозиції ботанічних культурних кодів у перекладах художніх творів, адже перед перекладачем стоїть неабиякий виклик – здійснити літературознавчий аналіз

ботанічного символу в оригіналі та знайти відповідник, який буде зберігати не лише прагматику тексту, але і його естетичні характеристики, не порушивши при цьому природню логіку навколишнього світу. Доходимо висновку, що художній символ є не тільки лінгвістичним, але й екстралінгвістичним явищем, і його інтерпретація вимагає глибоких знань культурного контексту, соціальної психології, міфології, історії певного народу.

Ключові слова: когнітивна метафора, символ, флоронім/фітонім, художній переклад.

BOTANICAL CODE IN FICTION: SYMBOLISM AND TRANSLATION

Natalia IVANYTSKA

Doctor of Philological Sciences, Professor
Vinnitsia Trade and Economic University of SUTE
87 Soborna str., Vinnitsia
ORCID: 0000-0002-9925-1285
n.ivanytska@vtei.edu.ua

Liliia TERESHCHENKO

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Vinnitsia Trade and Economic University of SUTE
87 Soborna str., Vinnitsia
ORCID: 0000-0002-2774-8540
l.tereshchenko@vtei.edu.ua

The article presents the analysis of the use of the botanical code as a literary element in the works of English and Ukrainian authors and the study of the peculiarities of expressing the poetic and symbolic characteristics of the botanical code in translation. The botanical code is a special linguistic, cultural and symbolic system that is used in works of fiction to express a special poetic thinking. Given the complexity of the topic, the study requires an integrated approach that uses theories and methods of literary criticism, stylistics, narratology, and translation studies. Metaphors and figurative language are not just a textual design for the more eloquent expression of the content, but deeply reflect the internal organization of artistic discourse, in particular, while actualizing of conceptual metaphors as special cognitive structures. In general, the application of the theory of cognitive metaphor allows us to recreate two stable metaphors related to botany: HUMAN BEING is A FLOWER; THE WORLD OF HUMANS is A GARDEN. The paper analyzes the symbolism of the English garden as such, as well as a number of individual floronyms – roses, lilies, wisteria, aconite, etc. A comparative analysis of the interpretations of several flowers in the Ukrainian and English cultural and literary context is carried out. The history of the development of florography is mentioned. Examples of successful and unsuccessful attempts to translate botanical

names, including the transposition of botanical cultural codes in translations of literary works, are given, because the translator faces quite a challenge – to carry out a literary analysis of the botanical symbol in the original and to find a counterpart that will preserve not only the pragmatics of the text, but also its aesthetic characteristics without disturbing the natural logic of the surrounding world. We come to the conclusion that a symbol in fiction is not only a linguistic, but also an extralinguistic phenomenon, and its interpretation requires deep knowledge of the cultural context, social psychology, mythology, and history of a certain people.

Key words: *cognitive metaphor, symbol, floronym/phytonym, artistic translation.*

Постановка проблеми. Художній твір за своєю природою містить незліченні елементи, що слугують для створення образу в уяві читача. Ботанічний код як особлива лінгвокультурна та символна система використовується в художніх творах для вираження особливого поетичного мислення. На думку А. Марчук і О. Копусь, таке мислення реалізується вербально засобами метафоричної естетики, яка, з одного боку, представляє основні ментальні символи, притаманні певній лінгвокультурній спільноті, а з іншого – відображає особливості авторського ідіостилу та індивідуальної системи асоціативних зв'язків [2, с. 114]. Символи хоч і отримують своє вираження через механізм метафоричного переносу, проте віддзеркалюють ширші смислові і структурні відношення між різними рівнями буття, адже виражають цілісний фрагмент знань, який звертається не лише до семантики мовного знака, а до фонового, культурного підґрунтя. Тобто розшифрування символу вимагає звернення до досвіду колективного підсвідомого, вираженого або невираженого у мовних знаках певної культурної групи. Відповідно, трактування символу має різну глибину занурення в минуле і може змінюватись з часом, що ускладнює роботу над змістом будь-якого літературного твору, особливо якщо він представлений у перекладі, тобто опосередковано через інтерпретацію іншого реципієнта.

Мета статті полягає в аналізі використання ботанічного коду як літературного елементу в творах англomовних та українських авторів і дослідженні особливостей вираження поетико-символічних характеристик ботанічного коду в перекладі.

Дослідження ботанічного символізму як такого [2; 3] у сучасних лінгвістичних студіях набуває більш конкретизованого характеру, зокрема флористичні символи вивчаються у поезії або прозі англomовних, польських та українських авторів, що належать до різних літературних течій та історичних періодів [4; 5; 6; 7; 8], або навіть досліджують відображення одного флористичного символу в різних авторів [9]. На нашу думку, окремим напрямом досліджень мають стати роботи, присвячені транспозиції ботанічних культурних кодів у перекладах художніх творів, адже перед перекладачем стоїть неабиякий виклик – здійснити літературознавчий аналіз ботанічного символу в оригіналі та знайти відповідник, який буде зберігати не лише прагматику тексту, але і його естетичні характеристики, не порушивши при цьому природну логіку навколишнього світу.

З урахуванням складності теми дослідження вимагає інтегрованого підходу, який використовує теорії та методи літературної критики, стилістики, наратології та перекладознавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Символізація включає процес емоційно-інтуїтивного сприйняття індивідом образної інформації, що була створена попередніми поколіннями [2]. Символ використовує референтний аспект, щоб позначити реальну сутність, яка має значення не тільки сама по собі, але й як вираження загальної ідеї. Подвійна значимість символу проявляється у семантичній структурі, яка поєднує два значення – конкретне і абстрактне [10, с. 155].

Сучасні дослідники символу наголошують на асоціативній вмотивованості зв'язку між тим, що символізується і самим символом як на ключовому ментальному механізмі переходу від конкретного до абстрактного, за допомогою чого розкривається глибинний зміст ситуації. Складні абстрактні ідеї, переживання та уявлення перетворюються на більш складні символічні форми, де орнаментальність, декоративність відображають внутрішні мисленнєві процеси автора. Проблема їхньої вербалізації провокує активні пошуки подібностей у світі реальних предметів, явищ, істот [11]. Метафора і символізм ідеально здійснюють ці функції для вкладання нового сенсу в традиційні номінації.

Варто зазначити, що метафори та образна мова не просто являють собою текстове оформлення для благозвучного оформлення розповіді, але, скоріше, вони глибоко відображають внутрішню організацію дискурсу, зокрема, у випадку концептуальних метафор як особливих когнітивних структур, що лежать в основі нашого метафоричного використання мови [5, с. 13]. У цьому світлі можна розглядати приклади когнітивних метафор як психічних схем, що використовуються для інтерпретації реальності, наприклад, «ЛЮДИ – це РОСЛИНИ СВІТУ», а «СВІТ – це САД». У такій метафорі систематичні відповідності характеристик з'єднують цільову галузь (відповідно, людей і світ) з вихідною галуззю і дають підґрунтя для подальших можливих аналогій, що втілюються в чисельних ботанічних образах.

Загалом застосування теорії когнітивної метафори дозволяє відтворити дві стійкі метафори, пов'язані з ботанікою: ЛЮДИНА є КВІТКА; СВІТ ЛЮДЕЙ – це САД. Перша метафора базується на можливості виділення таких спільних рис для вихідної і цільової галузей:

- частини рослини > органи тіла людини;
- зростання квітки > процес дорослішання людини;
- чутливість і делікатність квітки > емоції людини;
- розквіт квітки > найпродуктивніший період життя людини.

Друга метафора зосереджена на таких спільних рисах:

- біоценоз саду > співіснування людей у суспільстві;
- розмаїття квітів > гетерогенність суспільства;
- культивування квітів > свідомий розвиток суспільних відносин.

Kövecses (2002) наводить такі вирази як ілюстрацію реалізації згаданих вище когнітивних метафор: *'budding beauty'*, *'to cultivate a friendship'*, *'a friendship in*

full flower’, ‘*their relation blossomed*’, ‘*the fruit of our love*’ тощо [11]. Зрештою, не забуваймо, що першим місцем проживання людей, згідно з Біблією, був саме Едем – райський сад, який є символом блаженно щасливої обителі. А Гетсиманський сад є образом місця мук, туги і глибокої, відчайдушної молитви.

Флоріографія (мова квітів) є відомою образною системою, яка служить засобом криптографічного спілкування за допомогою використання квітів. Значення квітам приписувалося протягом тисячоліть, і та чи інша форма флоріографії практикується в традиційних культурах усього світу. Інтерес до флоріографії розквіт у вікторіанській Англії та США протягом XIX ст. Певні квіткові композиції активно використовувались, щоб відправити зашифроване повідомлення, дозволяючи відправнику проявити свої почуття, заборонені для висловлення вголос у вікторіанському суспільстві. Так звані *tussie-mussies* («букеттики зі значенням») почали носити як модний аксесуар. Значення, надане конкретним квітам у західній культурі, різнилося – майже кожна квітка мала численні асоціації, перелічені у сотнях флористичних словників, але з часом знавці дійшли згоди щодо найпоширеніших значень [12]. Обізнаність великої кількості людей про флористичний символізм не могла не знайти своє відображення в англійській літературі.

Розглянемо, як ботанічний код проявляється у художньому тексті. У романі «*The Solitude of Emperors*» D. Davidar пише: *A line of poinsettia bushes, exuberantly coloured, marked the farthest boundary. Paths of beaten red earth laced the garden, and I took one of them. I recognized a few of the flowers – roses of pink and gold, thrusting their petals out for inspection, a blaze of yellow marigolds near the garage, hibiscus bushes lining the driveway, and a multitude of other plants and blooms, each individual leaf, petal and sepal distinct and perfect in the relentless clarity of the light. As I walked among the flower beds, my eye was caught by a row of short stumpy shrubs slathered with flowers in arresting colours* [13]. З одного боку, в цих рядках представлені суто спеціалізовані лексичні одиниці, наприклад, термін *poinsettia*, який вказує на різновид різдвяної троянди (*euphorbia pulcherrima*), а з іншого – активізуються широкоживані лексеми, як-то троянди, гібіскус або просто кущі. При цьому застосовується хроматична метафоризація, посилена модифікуючими прислівниками (*exuberantly*) або іменниками (*blaze*).

В англійській культурі сади і світ природи загалом завжди вважалися важливими елементами для посередництва відносин між природою та культурою, цивілізацією та навколишнім середовищем, і такий тип відношення був поширений з Британії (і дещо адаптований) в інші частини світу, зокрема, під час колоніального періоду. В результаті колоніальні та постколоніальні літературні зображення садів та рослин демонструють сукупність символів, образів та цінностей.

У вікторіанську епоху англійці, що проживали в Індії, обов’язково оточували власні домівки так званим «англійським садом», який служив «санітарною зоною» між їхнім домом і навколишнім азійським оточенням. Отже, наповнення такого саду було надзвичайно важливим, воно одразу вказувало відвідувачам наскільки радикально господар відділяв себе від індійського суспільства і позиціонував

європейцем [10]. Те, що в книзі Д. Давідара досконало описуються «англійські сади», але не згадуються традиційні для Індії «сади Великих Моголів» – *Mughal gardens*, показує особливості суспільно-політичного життя історичного періоду, який описується. Також сади та їх наповнення асоціюються з двома персонажами книги, відображаючи розбіжності у їхніх характерах та цінностях.

Дослідники вказують, що виділення певної ознаки як основи номінації має безпосередній вплив на сприйняття предмета особою, яка його сприймає. Це означає, що вибір конкретної мотиваційної ознаки може змінювати спосіб сприйняття та розуміння об'єкта пізнавачем. Ці фактори включаються в процес номінації для того, щоб виражати певні аспекти та семантичні нюанси об'єкта, які вважаються важливими для мовної спільноти та її світосприйняття. Як-от наприклад, чорнобривці та калина посідають важливе символічне місце в українській культурі, асоціюються з багатьма обрядами і символізують життя, красу і рідну землю.

У грецькій культурі, особливо в античному епосі, лавр був священним деревом, символізуючи перемогу і славу. Лаврова гілка була нагородою для переможців на олімпійських іграх, і слово «лавровий» використовувалося для позначення високошанованих осіб.

Неопалима купина, відома також як кущ Мойсея, є важливим символом єврейської традиції. Вона співвідноситься з біблійним оповіданням про Мойсея і Бога, який говорив з нього через неопалиму купину. Цей символ висвітлює духовний зв'язок і спілкування з Богом.

Кедр в єврейській культурі символізує міць і стійкість. Це дерево посідає важливе місце у релігійних традиціях і може бути пов'язане з образами Ліванських кедрів або з різними аспектами духовності.

Троянда (*rose*) є дуже багатозначним символом, який переносить різні конотації. Вона символізує як небесну досконалість, так і земну пристрасть, вічність та час, життя та смерть. Троянда втілює довершеність, таємницю життя, невідоме, красу, благодать та щастя. Як символ жіночих божеств, вона означає любов, життя, творчість, родючість. У поховальних обрядах вона позначає вічне життя, вічну весну і воскресіння. Також троянда символізує мовчання і таємницю, іноді говорять «*sub rosa*» (пер. «під трояндою»), що означає конфіденційність [12].

Крім того, темно-червона троянда та її шипи використовувались для позначення як крові Ісуса Христа, тоді як вважається, що п'ять пелюсток троянди ілюструють п'ять ран Христа під час розп'яття; рожеві троянди означають меншу прихильність; білі троянди припускають чесноту, а жовті троянди символізують дружбу або відданість. Розмаїття символічних значень троянди відображається у фразеологізмах, де ця лексема набуває як позитивних, так і негативних відтінків значення. Наприклад, *to blush like a rose* означає соромитися, а *to come up roses* («складається дуже вдало») виражає успішний результат. Водночас *to lose one's roses* («зблякнути, зачахнути») має негативне значення.

Безперечно, троянда може вважатися королевою всіх квітів і її символізм стає прозорим у багатьох випадках, наприклад: “*Do you think she'll be pretty, Papa?*”

You've always had a discerning eye for a pretty face". She'll be all right. She'll be a Renoir. Fair and bloomy as a rose [14] – проводиться паралель між описом маленької дитини та квіткою, щоб зазначити гордість дідуся і як він сподівається на її краще майбутнє, адже вона становить частинку їхньої родини.

Нерідко згадка троянди у творі створює особливий образ, пов'язаний із витонченістю, грацією. Саме так Розамунд Пілчер викликає ряд асоціацій у свого читача: *She bore them off to her little kitchen, found a jug, filled it with water, and put the roses in just as they were, without taking time to arrange them in any way. They fell, as roses do, gracefully into shape. Carrying the jug, she returned to the sitting room, and put it, with some ceremony, in the place of honour on top of her walnut bureau. The red of the flowers against the white walls was bright as drops of blood. She turned to him.* [87]. На противагу вже очікуваній красі, у виразі *the red of flowers... was bright as drops of blood* колір квітів постає не символом вроди, а стає передвісником негативних подій, символічно пов'язаним із кров'ю.

Авторка роману «The Shell seekers» далі розвиває цей символічний зміст: *The roses he had brought her had started to open, the petals curling back from the tight inner buds, like hands opening in supplication. She paused to smell them, but, poor things, they still had no scent. Never mind, she told them, you're beautiful. You'll just have to be content with your good looks* [14]. Отже, *троянди без запаху*, зовнішньо гарні, але без свого особливого призначення – наповнювати світ приємним ароматом – є символом нерозділеного кохання, відмови від шлюбної пропозиції. На думку одразу спадає порівняння з українською культурою та давніми традиціями, де гарбуз означав відмову від пропозиції заручитися.

У художніх творах подекуди прямо омовлюється символізм квітів. Наприклад: *Тепер ти збагнув, що таке квіти? То вічні знаки великого кохання. <...> Скільки різних квітів, стільки й різних чуттів. Незабудки – то тремтлива, несмілива ніжність. А шипшина лісова – то вірність і палкість. А лілея водяна ... – Знаю, – зачаровано підхопив Зореслав, – то – цнота, чистота. – Правда, – згодилася дівчина. (О. Бердник «На вогні святому спалимо розлуку»)* [15].

Цікаво відзначити, що в українських та англійських словникових визначеннях фітоніма *лілія/lily* наголошується на білому кольорі [9]. В англійській мові для зазначення забарвлення кришталєво-білого кольору вживається флоронім *lily-white*, який у переносному значенні означає «чесний, бездоганний» – *lily-white character*. Незважаючи на суттєве поширення цього флороніма в англійській та шотландській традиції, можемо вважати, що він є інтернаціональним символом, який має біблійне підґрунтя, оскільки біла лілія є символом Діви Марії, а отже, ця квітка позначає невинність, чистоту, душевну красу, беззахисність, святість, наприклад: *«А в нашій подружньому житті я хочу бути тільки караїмом: це гарантує чистоту нашої родини, моя кізонько біла, моя лілеє непорочна!»* (В. Чередниченко «Євпаторія») [15]. І. Малкович використовує поетичне порівняння, у якому міститься похідний прислівник від «лелія»: *«йде лелійно, як дитя»*, тобто «беззахисно, невинно» [15].

Утім в англomовному культурному просторі образ лілії часто асоціюється з бездоганністю і досконалістю, відповідно їй можна лише зашкодити, але аж ніяк не поліпшити – *to paint the lily, guild the lily* («безглуздо поводитись», «надміру хвалити»).

Подібні трактування доречно брати до уваги перекладачам, особливо коли ідеться про антропонімізовані флороніми, адже вибір імені персонажа є важливою наративною стратегією автора, яка повинна бути збережена у перекладі [16]. Ім'я Лілі Поттер у циклі романів Дж.К. Роулінг про Гаррі Поттера [17] може тлумачитися як назва відповідної квітки, що символізує чесність, делікатність, елегантність героїні. Варто зазначити, що перекладачі в українському варіанті тексту вибрали Лілі замість Лілія, яке звучало б для українців досить природно і при цьому більш чітко винесло б на передній план приховані характеристики флороніма.

Тим доречніше було б збереження перекладного варіанту Лілія з огляду на те, що сестру героїні авторка назвала Петунією. На мові квітів петунія може означати «образу та гнів». Опис досить доречно характеризує жінку, яка ніколи не розповідала своєму племіннику, як померла його мати, поки не розлютилася і не випалила: «...а потім, з вашого дозволу, вона пішла і дала себе підірвати...» [17].

Розглянемо ще декілька прикладів, коли перекладачеві потрібно зважити на символізм ботанічного коду. Цікавим є перенесення характеристик саду для позначення городу в українському тексті: *When the basket was empty, she picked it up and made her way back to the house, but slowly, in no hurry, visiting first her vegetable garden to check that the rabbits had not been feasting on the young spring cabbage, and then back to pause by her little tree of Viburnum Fragrans, its twiggy stems smothered in deep pink blossom that smelled, miraculously, of summer. She would <...> clip a spring or two, to scent the sitting room. She moved on, with every intention of going back indoors, but was diverted once more. This time by the delightful prospect of her house, set back beyond the wide, green lawn. There it stood, washed in sunshine, against a backdrop of bare-branched oak trees and a sky of the most pristine blue. [76].* «Коли кошик був порожнім, вона підняла його і попрямувала назад до будинку, але повільно, без поспіху, провідавши спочатку свій город, щоб переконатися, що кролики не поласували молодю весняною зеленню, а потім повернулася, затримавшись біля свого маленького деревця запашної калини, її тонкі стебла потопали в темно-рожевих квітках, які неперевершено пахли влітку. Вона завжди <...> відрізала одну-дві гілочки, щоб наповнити ароматом вітальню. Вона рушила далі, маючи намір повернутися до будинку, але знову відволіклась, на цей раз чудовим видом на її будинок, розташований за широкою зеленою галявиною. Ось він стояв, залитий сонячним світлом, на тлі величних дубів ще без листя і найсинішого неба». У цьому випадку бачимо різні відмінності у двох середовищах. Англійський кущ калини відрізняється від українського за своїми фізичними характеристиками: рожевий цвіт протиставляється білому, а властивості ягід для англійської культури не є значущими, лише аромат квітів. Так само *spring cabbage* (родина *Brassica oleracea*) не буде асоціюватись в українців

з капустою, тому що капуста, навіть рання, виростає в Україні влітку, зате така назва відповідає різного роду листовим городнім рослинам, які використовуються на ранні салати і називаються українською збірним терміном «зелень». Використаний флоронім *oak trees* передає образ величних дубів, створений за допомогою двох слів замість одного (*oaks*). Епітет *bare-branched oak trees* можна перекласти шляхом антонімічного перекладу «ще без листя», оскільки йдеться про ранню весну, коли очікується, що дерева от-от зазеленіють, а голі гілки більше асоціюються в українців з осінню, коли дерева скидають свій убір.

Деякі фітоніми, які притаманні англійській мові, мають додаткове значення, відсутнє в українській культурі, тому потребують подальшого роз'яснення, як-от наприклад *wisteria*, що символізує стійкість і довге життя. В українській мові є лише один відповідник – квітка гліцинія – тому ми вважаємо недостатнім перекласти цей термін дослівно, його потрібно розкрити, щоб дати читачеві повністю зрозуміти контекст (характеристики головної героїні, якій довелось багато пережити, і квітів, які є символами витривалості): *And Penelope told us about how it used to be, and how her mother had planted all the old roses, and the wisteria, and then she told us about her being killed in London during the Blitz. I never knew about this. When she told us, I wanted to cry...* [17]. «Пенелопа розповіла нам про те, як це було раніше, і як її мати посадила всі старі троянди і довговічні гліцинії, а потім вона розповіла нам про те, як її мама загинула в Лондоні під час бомбардування. Я ніколи про це не знала. Коли вона розказала нам, мені хотілось плакати...».

У романі про Гаррі Поттера на першому занятті професор Снейп запитує Гаррі: ‘*What would I get if I added powdered root of asphodel to an infusion of wormwood?*’ [17] – *Що я отримаю, додавши змелений корінь асфоделя ... – Тож знай, Поттере: асфодель, або жовтий нарцис, і полин утворюють одне з найсильніших снодійних зіль...*

На вікторіанській мові квітів асфодель – це вид лілій, який означає «я шкодуватиму про вас вічно», а полин означає «мені тебе не вистачає» і символізує гіркоту втрати. Тому прихований сенс питання професора Снейпа, поставленого суворим тоном людини, яка звикла ховати свої емоції, – це визнання: «Я гірко жалкую через смерть Лілі». Український перекладач бере образ жовтого нарциса, не лілії або золотоцвітника (прямих відповідників слова), бо саме ця квітка часто кладеться в Україні на могили. Також вибирається варіант «полин», а не «чорнобиль», тому що він асоціюється в українців з гіркотою.

Професор Снейп також запитує Гаррі про різницю між рослинами *monkshood* і *wolfsbane*, а коли той визнає, що не знає, пояснює: “*As for monkshood and wolfsbane, they are the same plant, which also goes by the name of aconite*” [17] «– *Яка різниця, Поттере, між аконітом і тоєю? – Не знаю, – тихенько відповів Гаррі ... – Аконіт і тоя – це дві назви однієї рослини, відомої ще під назвою борець. Ну? Чому ви нічого не записуєте?*». Перед українським перекладачем стояло нелегке завдання – знайти три назви однієї рослини, та ще й так, щоб одна з них виявилась асоціативною, адже аконіт асоціюється з «лицарством», тоді як

тоя (вовчий аконіт) може означати «мізантропію» або неприязнь до інших. Тут можна сказати, що Снейп порівнює героїчні вчинки Лілі Поттер зі своєю неоднозначною натурою. Саме тому аконіт виявився другим найменуванням, а не третім, оскільки потрібно було перевести увагу на символічність назви «борець», яка однак неповною мірою показує двозначність характеру професора Снейпа, на яку він сам натякав.

Отже, перекладач під час роботи з ботанічним кодом може звернутись до дослівного перекладу лише в тих випадках, коли флоронім не несе додаткового значення у тексті оригіналу. Не досить передати лише денотативне значення, необхідно зрозуміти, чому певний фітонім виражений в такій формі та які асоціації він несе. Перекладач виступає посередником-тлумачем між представниками двох культур для забезпечення цілісного сприйняття задуму автора.

Висновки. Отже, художній символ є не тільки лінгвістичним, але й екстралінгвістичним явищем, і його інтерпретація вимагає глибоких знань культурного контексту, соціальної психології, міфології, історії певного народу. Ботанічний код, що використовується в художніх текстах, дає можливість краще зрозуміти особливості мислення певної лінгвокультурної спільноти. Застосування флористичних символів у тому чи іншому контексті створює особливу атмосферу та допомагає усвідомити інші смисли, сховані за нібито буденними позначеннями. Той факт, що символи мають численні трактування, може створювати складності під час роботи з художнім текстом, вимагає від перекладача копінткого літературного, лінгвокультурного і прагматичного аналізу, а також певною мірою ерудиції й таланту для підбору вдалого символу в цільовому тексті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Марчук Л., Копусь О. Символіка як метафоричне сприйняття та вербалізація навколишнього світу. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2019. Випуск 50. С. 113–117.
2. Buchmann S. *Flowers in literature, art, and myth. The Reason for flowers: Their history, culture, biology, and how they change our lives*. New York : Scribner. 2019. P. 209–220.
3. Kranz I. *The Language of Flowers in Popular Culture and Botany. The Language of Plants: Philosophy, Science, Literature* / ed. M. Gagliano, J.C. Ryan, and P. Vieira. Minneapolis : University of Minnesota Press, 2017, 193 p.
4. Коломієць І.І. Флоролексеми в українській поезії II половини ХХ століття: функціонально-стилістичний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2003. 18 с.
5. Amenta A. *Estranged Flowers: Plant Symbolism in Antonia Pozzi's and Krystyna Krahelska's poems. Language and Literary Studies of Warsaw*. 2019. 9. 13–26.
6. Duckworth M. *Guanio-Uluru L. Plants in Children's and Young Adult Literature*. New York : Routledge, 2021. P. 220.
7. Mancoff D.N. *The Pre-Raphaelite Language of Flowers*. Munich, London, New York : Prestel, 2021. P. 32–40.

8. Ryan J.C. Editorial. *Plant Poetics*. 2020; 7(1): 34–40.
9. Чернявська А.В. Символізм флороніма лілія в українській та англійській мовах (на матеріалі фразеологізмів і художніх творів). *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Вип. 8(1). С. 155–159.
10. Нечипоренко В.О. Лексичні та стилістичні труднощі перекладу фразеологізмів у сучасній англійській мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2020. № 46. Том 3. С. 155–159.
11. Kövecses Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. New York : Oxford University Press, 2002.
12. Wilkinson P.R. *Thesaurus of Traditional English Metaphors*. London : Routledge, 2003. 896 p.
13. Davidar D. *The Solitude of Emperors*. Toronto : McClelland & Stewart Inc., 2007. 320 p.
14. Pilcher R. *The Shell Seekers*. New York : St. Martin's Press, 1997. 582 p.
15. Генеральний регіонально анований корпус української мови (ГРАК). URL: <https://uacorporus.org/Kyiv/ua>.
16. Терещенко Л., Нечипоренко В. Проблеми перекладу власних імен у літературних творах для дітей. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Т. 39. Вип. 3. С. 135–140. URL: <http://www.apfn-journal.in.ua/39-3-2021>.
17. Rowling J.K. *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. London : Bloomsbury, 1997. 224 p.

REFERENCES

1. Marchuk, L. & Kopus, O. (2019). Symbolika yak metaforychne spryiniattia ta verbalizatsiya navkolyshnoho svitu [Symbolism as a metaphorical perception and verbalization of the outside world]. *Naukovi pratsi Kamyanets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiyenka. Filolohichni nauky*, 50: 113–117.
2. Buchmann, S. (2019). Flowers in literature, art, and myth. *The Reason for flowers: Their history, culture, biology, and how they change our lives*. New York: Scribner. P. 209–220.
3. Kranz, I. (2017). *The Language of Flowers in Popular Culture and Botany. The Language of Plants: Philosophy, Science, Literature* / ed. M. Gagliano, J.C. Ryan, and P. Vieira. Minneapolis: University of Minnesota Press, 193 p.
4. Kolomiets, I.I. (2003). Floroleksemy v ukrayinskiy poezii II polovyny XX stolittia: funktsionalno-stylistychnyi aspekt [Florolexems in Ukrainian poetry of the second half of the 20th century: functional and stylistic aspect]: aftoref. ... kand. philol. nauk. Kyiv National University named after T. Shevchenko. 18 p.
5. Amenta, A. (2019). Estranged Flowers: Plant Symbolism in Antonia Pozzi's and Krystyna Krahelska's poems. *Language and Literary Studies of Warsaw*, 9: 13–26.
6. Duckworth, M. & Guanio-Uluru, L. (2021). *Plants in Children's and Young Adult Literature*. New York: Routledge, 220 p.
7. Mancoff, D.N. (2021). *The Pre-Raphaelite Language of Flowers*. Munich, London, New York: Prestel, P. 32–40.

8. Ryan, J.C. (2020). Editorial. *Plant Poetics*, 7(1): 34–40.
9. Chernyavska, A.V. (2019). Symvolizm floronima liliya v ukrayinskii ta anhliyskii movakh (na materiali frazeolohizmiv i khudozhnikh tvoriv) [Symbolism of the floronym lily in the Ukrainian and English languages (on the basis of phraseologisms and literary works)]. *Zakarpatski filolohichni studiyi*, 8(1): 155–159.
10. Nechyporenko, V.O. (2020). Leksychni ta stylistychni trudnoshchi perekladu frazeolohizmiv u suchasnyy anhliyskiy movi [Lexical and stylistic difficulties of translating phraseological units in modern English]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Filolohiya*, 46 (3): 155–159.
11. Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A Practical Introduction*. New York: Oxford University Press.
12. Wilkinson, P.R. (2003). *Thesaurus of Traditional English Metaphors*. London: Routledge, 896 p.
13. Davidar, D. (2007). *The Solitude of Emperors*. Toronto: McClelland & Stewart Inc., 320 p.
14. Pilcher, R. (1997). *The Shell Seekers*. New York: St. Martin's Press, 582 p.
15. General Regionally Annotated Corpus of the Ukrainian Language (GRAK). Retrieved from: <https://uacorporus.org/Kyiv/ua>.
16. Tereshchenko, L. & Nechyporenko, V. (2021). Problemy perekladu vlasnykh imen u literaturnykh tvorakh dlia ditey [Problems of translating proper names in children's literature]. *Aktualni pytannya humanitarnykh nauk*, 39 (3): 135–140.
17. Rowling, J.K. (1997). *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. London: Bloomsbury, 224 p.